

leej mājā vai dzīvoklī un jūties patīkami, ja uzrunā dabiska, labvēlīga vide.

It īpaši, ja interjerā dominē koks. **Saikni ar dabu** iespējams uzturēt arī mājās, tikai jāzina veselīguma principi.

Prieks ēvelēt sienas

"Jo vairāk dabisko materiālu mums apkārt, jo veselīgāka dzīvošana," teic Rīgas Tehniskās universitātes doktorants, Latvijas Amatniecības kameras dabiskā koka apstrādes biedrības meistrs **Kārlis Kazāks**. Viņš ir ne tikai amata meistrs, bet arī pētnieks, raksta disertāciju par koka dabisko īpašību izmantošanu modernas vides veidošanā.

Koks, māls un lins ir mājas dzīvās lietas. Akmeni, stiklu un metālu uzskata par neitrāliem materiāliem.

Diemžēl pietiekami bieži dzīvojam vidē, kuru veido mākslīgi materiāli – būvniecībā izmantota akmens vate un ģipškartons, salikti plastmasas logi, novietotas lamināta mēbeles. Tāda māja ļoti strauji uzsilst un atdziest, un šis izmaiņas nav labvēlīgas veselībai.

Tomēr varam mēģināt kaut ko mainīt pat šādā mājā, ja zinām, ka uzsilšanas un atdzišanas procesu bremzē jebkuri dabiskie materiāli. Tie uzlabo arī siltuma izkliedi.

Ņemam kubikmetru koka, tādu īstu koka kluci, nedaudz apstrādājam un novietojam

istabā, piemēram, galda vietā. Dabiski žuvīs koks joprojām dzīvos un elpos, turpinās uzsūkt sevī ogļskābo gāzi un izdalīt skābekli, tātad dod tādu pašu labumu kā ozols vai bērzs, kas aug mežā un parkā.

Koka galda izstarotais labums **attīrīs un uzlabos gaisu telpā**, mainīs mājvietas mikroklimatu. Tikai ik pēc laika virsmu vajadzētu nokasīt ar stikla gabaliņu vai ko citu asu.

Kolēģi no Japānas stāstīja par savām mājām, kur mēbeles un visa telpu apdare ir no dabiska koka. Reizi piecos gados viņi ar smalkām ēvelēm nobrauka virskārtni, lai noņemtu *nomirušo* struktūru un koksne atkal varētu *elpot*.

Eiropā ir fanātiķi, kas uzskata – cik kokam ir gadskārtu, tik gadus dzīvos pēc tam, kad tiks nozāgēts un pārtaps par lietu. Vēlāk koks vairs neveiks savu bioloģisko funkciju, neatīrīs gaisu. Aizraujoša teorija, kas gan būtu jāpierāda.

Varam apsēsties pie ozola galda un vilkt ar pirkstu pa virsmu – skaitīt koka gadskārtas, vērojot, kādi tad bijuši šie gadi. Katru gadu apkārt koka serdei uzaug viens jauns gredzens – gadskārta. Platāka gadskārta norāda, ka bijis silts un mitrs, augšanai labvēlīgs gads, šaurāka – kokam nācies pārciest ne tik labu klimatu. Tāda savdabīga koka dzīves dienasgrāmata!

Blukītis pie kamina

Gaisu telpā uzlabos tikai tāda koksne, kas nav mākslīgi žāvēta. Rūpnicā ražota koka mēbele piedzīvojusi žāvēšanu augstā temperatūrā, kas sagrauj koksnes struktūru.

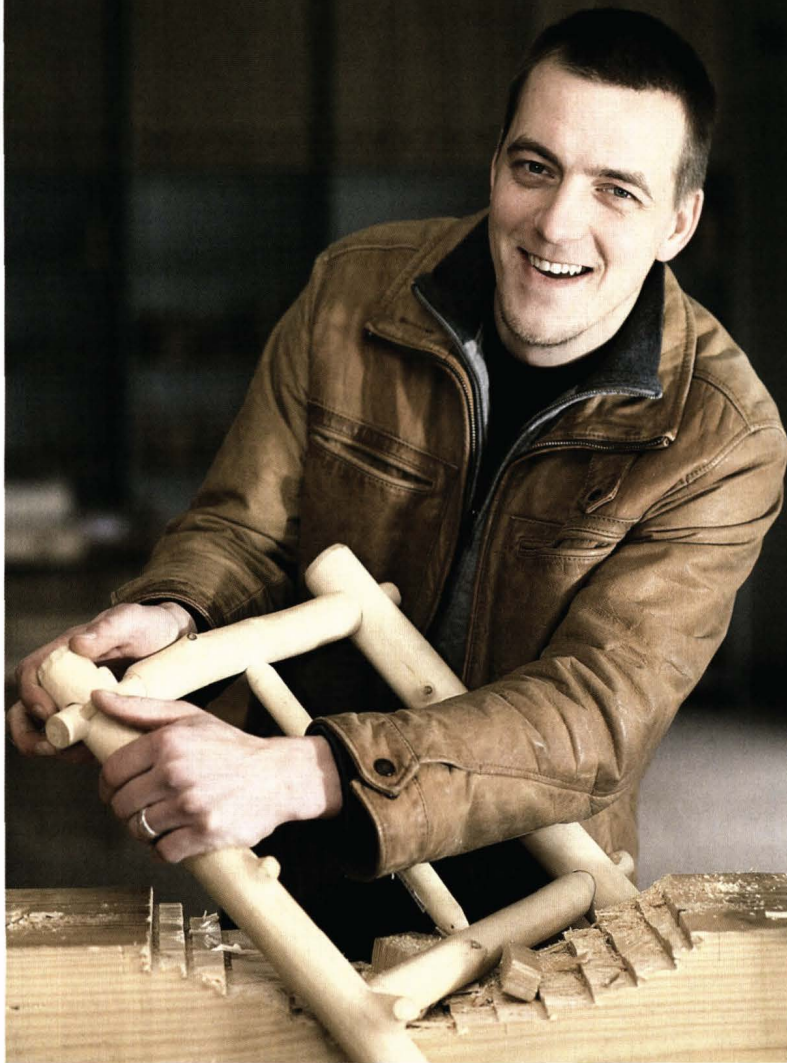
Savukārt modernie apdares materiāli, izņemot eļļas, veido sedzošu klājumu, kas neļauj kokam dot savu vērtīgo ieguldījumu gaisa attīrīšanā.

Daudziem netiek koka mēbeles, kas nav lakotas. Iespējams tādēļ, ka padomju gados mājojku iekšējās bieži izmantoja apšuvuma dēļus un radās pretreakcija – tādus vairs nevēlamies. Šie dēļi varbūt nebija pārāk glīti, tomēr bija labi, jo *elpoja*.

Cilvēks veikalā paver koka skapja durvis, ierauga, ka iekšpuse nav lakota, un teic, ka tādu nepirks. Taču šis skapis būs vērtīgāks mājas mikroklimatam nekā viscaur nospīdētālais! Lai paliek **nelakotā iekšpuse**, tā izdalīs skābekli.

Tas nekas, ka esat jau iegādājies plastmasas logus – pielieciet tiem koka palodzes. Ja šķiet skaidrāk, virsu nolakojiet vai nokrāsojiet, tomēr **apakšpusi atstājiet dabisku**. Tāpat varat palūgt galdniekmeistaram, lai nekrāso krēsla vai galda apakšu.

Viesistabā vai pie kamina novietojiet koka blukīšus, nevis mīkstus porolona pufus. Koksnī nav nepieciešams pārmērīgi apstrādāt, tikai apslīpējiet virspusīti. Ja blūka apakša ir

Kārlis Kazāks par savu aizraušanos dēvē zaļa koka mēbeles, kas gatavotas no dabiska, nežāvēta, maksimāli maz apstrādāta koka. Vinam tik dārnājumi, kas nav pārlietu izskaistnāti.

pārlietu sveķaina, varat pielikt kājiņas. Tā pasargāsiet grīdu, turklāt koks labāk *elpos* arī no apakšpusēs.

Ja mājās ir nelakota koka lādīte vai trauks, nolieciet to tuvmā. Uzspīdēs saule, koks sasils un sāks smaržot. Ja maigais aromāts šķiet tīkams, tātad ir jums labvēlīgs, apgalvo zinātnieki.

Kur glābties?

Rīgas Tehniskās universitātes studenti veica aptauju, lai uzzinātu, kas cilvēkiem šķiet ekoloģiski vissvarīgākais. Vairums uzsvēra – mēbeļēs izmantojamie materiāli. Visvairāk mūsu veselību iespaido tas, kas tuvāks, – gaiss, ko elpojam, apģērbs, ko velkam mugurā, telpa mājās, kur visvairāk uzturamies.

Liela daļa no mums pavada slēgtās telpās pat 80 procentus diennakts laika, līdz ar to ilgstoši uzņemot veselībai kaitīgās vielas, ko

izdala būvmateriāli, krāsas, lakas un interjera priekšmeti.

Par ekoloģisku nevar dēvēt koka ēku, ja tā apstrādāta ar ķīmikālijām.

Metāla jumts pats par sevi nav ne labs, ne slikts, galvenais – ar ko tas krāsots. Ir labi poliuretāna pārklājumi, kam klāt melamīna sveķi, tomēr jāzina, ka pēc 20 gadiem polimērs sāks sadalīties, izgarot, nokļūs augsnē un notekūdeņos.

Savulaik Līvānu mājās būvēja no kokskaidu plātnēm, starp kurām bija saistviela – indīgi sveķi. Kas dzīvojuši, zinās – tikko kā saule sakarsēja māju, parādījās īpatnējs smārds, kaitīgie izgarojumi.

Nebojāt unikālītāti

Lai radītu dabiskāku vidi dzīvošanai, svarīgs ne tikai interjera priekšmetos izmantojamais materiāls, bet arī forma.

Dabā nav taisnu līniju. **Dabas dotās formas atpazīstam gēnu līmenī, tādēļ tās vajadzētu pēc iespējas saglabāt.** Koka dēlim ar slīmeņu nobraucam malas, virspusi notīrām ar leņķa slīpmašīnu, un galds virsma gatava. Šādam galdam pārvelkot ar plaukstu, rodas patīkama sajūta, līdzīga tai, kā mežā noglāstot koka stumbru. Apstrādājam tikai tik daudz, lai trauki neslīd prom un nevar rokās ieraut skabargas, bet neveidojam pārmērīgu gludumu, kas raksturīgs plastmasai vai citiem moderno tehnoloģiju materiāliem.

Nav jāiejaucas, lai izceltu dabas unikālītāti. Amerikā, Kanādā un Austrālijā, kur ir ļoti attīstītas ekoloģiskās kustības, daudzi labprāt iegādājas mēbeles no zaļa koka. Tās gatavotas no nežāvētas, maksimāli maz apstrādātas koksnes. Arī Latvijā netrūkst amatnieku, kuri strādā līdzīgā manierē.

Kamīna maia no eljota ozolkoka. Gandrīz neapstrādāts materiāls rada savdabīgu kontrastu.

Ar šādiem izstrādājumiem var iekārtot nevis visu māju, bet, piemēram, vienu istabu. Vai telpā ievietot tikai vienu īpašu, solo priekšmetu, kas uzreiz piesaista uzmanību, izceļas

»Rūpniekam izdevīgi, lai pircējs domā, ka lakotais koka krēsls ir dabisks.

interjerā. Smagnēja kamīna mala no neapstrādāta koka vai stabs telpas vidū...

Latvijā ir dažas guļbūves, kas nav klātas ar ierasto antiseptisko līdzekli, kas piešķir kokam oranžīgu nokrāsu. Ja koksne netiek apstrādāta, tā laika gaitā maina toni, kļūst pelēkāka. Tas taču ir brīnšķīgi, ka māja dzīvo un mainās kopā ar cilvēku! ■